

Teremtsünk magyar stílt

— Székely Imre —

I.

Hányan hányféleképp irtak és fognak még imni a művészetekről és ezeknek szabályairól, a nélkül, hogy az igazi tehetség vagy mester azokat magára kötelezőnek ismerné. Mert az ismert és jártas ösvények a tanulásra szükségesek ugyan, de egy önálló mű előállítását megnehezítik, ha a plagizálást kerülni akarjuk. Az általánosan elfogadott művészi szabályok ismerete elkerülhetlenül szükséges, de ezek az igazi tehetségekre és művészekre soha sem lehetnek kötelezők, ha elég erősek és képesek önálló irányt adni.

És mégis szabályoknak kell lenni, mert máskülönben a különczködés oly mérvet ölthet, hogy nagyon megnehezitené a jónak a rossztól való megkülönböztetését. De kik csinálják azokat a szabályokat, a melyeket csak némiképp is kötelezőnek ismerjenek el magukra nézve a szakemberek? A szakirodalom. Ez van hivatva irányt adni, a mennyiben ez az a tér,

hol hivatással vagy képességgel bíró szakemberek írhatnak a maguk szakmájáról és e téren tett tapasztalataikról és ajánlhatnak követendő utakat és módokat.

Az így közölt és ajánlott ismeretek egy alapos vitának képezhetik tárgyát. Lesznek követésre méltók, lesznek kifogásolni való szabályok, de elfogadni valamit lehet, kinek-kinek melyik tetszik.

Milyen előnyös, ha egyik vagy másik mű meg-bírálásánál hivatkozhatunk egyik vagy másik elismert mesterre, annak irányára. Az egyik elfogadja a hivatkozott mestert mesterének, a másik nem; de mindenesetre az ily eltérő felfogások, ha köztudomásra hozatnak, csak az általánosságnak válnak hasznára, a nélkül, hogy a vitakozó felekből legyőzött és győző lenne és ilyen vita anyaga szabályul szolgálhat és irányt adhat, — minden kötelezettség nélkül — a mire azután felfogásunknak megfelelően hivatkozhatnánk.

De úgy, mint ma állunk szakirodalmunkkal, nincsen semmi, a mi teljesített munkánkat a helyes és nem helyes ítéletre bírhatná, mert nincsen oly irány vagy elv, mi csak megvitatva is lett volna, a mi aztán oka annak a bizarr munkának, mit accidens-szedőink sokfelé produkálnak.

Tapasztalhatjuk naponta, hogy a legnagyobb írók vagy művészek is hivatkoznak egyik-másik művész irányára, mely igazolni akarván, hogy azt az irányt tanulmányozták és hogy gondolkodva működtek s a szakmájukat tárgyaló műveket figyelemmel kísérték. Ez pedig igen szükséges annak megítélésére, hogy ki mennyire művelődött ezen a téren, a melyen haladni jónak látja.

Szakmánknál az *accidenza* az a tér, a melyen a szaktársak felfogását, szakmabeli ismereteit és ízlését megismerhetni. Ez az egyedüli tér annak bebizonyíthatására, van-e a nyomdászatban művészet, vagy az is csak olyan mesterség, mihez csak a kalapálás megtanulása szükséges. Ennek megismerhetéséhez pedig elengedhetetlen egy oly szabályzat, mit a szakirodalom felállít. Különösen az utóbbi időben divó, úgynevezett »szabad stíl« azt mutatja, hogy ízlés, szabály, érzék mind oly fogalmak *accidens*-szedőink előtt, a mire tekintettel lenni nem »modern« dolog. A haladásnak rovására iratnak ama sok, bizarrnál-bizarrabb módon össze-vissza tákolt öntvények, miknek díszítés lenne a nevök. Nem tétetik semmi különbség komoly, víg és megható, dísz- és gyakorlati nyomtatványok közt; úgy lesz túlterhelve díszítésekkel egy egyszerű kereskedelmi körlevél, mint egy báli meghívó. És ezt nevezik »szabad stíl«-nek és még azt is ráfogják, hogy ezt a »haladás« így megkivánja.

Minden kornak meg volt a maga megállapodott ízlése. Csak ha az ízlés korának hű tükre volt, akkor lett annak a kornak stílje.

Minden korban voltak művészek és kontárok. A művészeket maradandó becsű műveik, a kontárokat hevenyében végzett munkájuk jellemzi. De a művészetre vagy stílszerű műnek végzésére a vásári díszítők igényt soha sem tartottak.

Ilyen vásári munkának tartom én azokat a »szabad stíl«-ben halomszámra készített *accidenziákat*, melyek jelenleg Magyarországon a legnagyobb nyomdákban készülnek. Az öntvényekből hiányzik a magyar nemzeti jelleg; már ez oknál fogva sem

lehetnek nekünk magyaroknak, korunk kifejezői. Ezért nem állithatók össze magyar ízlésünk szerint, azért annyira ízléstelenek. Mert hiába erőlködik egy magyar kultúrával művelődött szedő idegen fajú díszítésekből a magyar ízlésnek megfelelő művet készíteni. Vagy megvan az illető szedőben a magyar jellem és jelleg, vagy nincsen. Ha megvan, idegenkednie kell a jellemével össze nem egyeztetethető idegenszerű öntvényektől és így egyénisége gátolja azokból ízlésének teljesen megfelelőt teremteni. Ha pedig a szedő érzéketlen annak a nemzetnek jellege és jelleme iránt, a melynek nyelvén készült nyomtatványokra idegen nemzeti jellegű díszítéseket alkalmaz, akkor ne mondja művét »stílszerűnek«.

Meggyőződésem, hogy a magyar jellemnek és jellegnek teljesen megfelelő nyomtatványok csak akkor készülhetnek, ha nyomdatulajdonosaink betű- és díszítési szükségleteiket itt a magyar öntődékből szerzik be. De ez csak akkor kívánható, ha betűöntődéink maguk is, a helyett, hogy külföldről vennék mintáikat, azokat magyar művészekről szereznék be. Tegyük a nyomdák és betűöntődék közösen lehetővé, hogy magyar betűvésők és rajzolók nálunk keressenek és találjanak is rendes foglalkozást. Teremtsenek e téren tisztességes megélhetést és számosan lesznek, kik a külföldi termékeket tiszta magyar jellegű betűkkel és díszítések segítségével kiszolgálják.

Hiába, az iskola, hol az oktatást nyerjük és a kör, melyben élünk, oly befolyást gyakorol működésünkre és egyéniségünkre, mely alól emanczipálni magunkat nem igen lehet. Azért hiábavaló minden

erőlködés; az idegen díszítésekkel soha sem leszünk képesek egyéniségünknek megfelelő munkát végezni. Legjobb esetben a külföld rossz utánzata lesz művünk s az egyéni önálló gondolkozás hiánya mindig meglátszik a magyar jellegnek meg nem felelő nyomtatványok díszítésén.

Ha ezt belátják accidens-szedőink, kerülni fogják a külföldi mintákat, nem halmoznak össze annyi idegen jellegű díszítéseket magyar nyomtatványokra s ezzel elősegítvén a magyar díszítések kultiválását, egyuttal felszabadíthatják önnönmagukat az idegen befolyás alól. Szegénységünk az oka, hogy szedőink az idegen befolyásnak rabjai, de ez alól szabadulniok kell, ha nem akarnak a külföldi termékeknek csak rossz utánzói maradni. Higyjék el, hogy a mit ma művelnek, az sem a »szabad stíl«, sem más stílnak meg nem felel.

Ha magyar szakirodalmat és stílt akarunk fejleszteni, első sorban szerezzünk hozzá anyagot és az ezt feldolgozó erő magától fog fejlődni.

Magyar stílus a magyar nyomdászatban

— Kosovitz Rezső —

II.

A cikkem élére irt czímből sokan azt fogják következtetni, hogy ez alkalommal arról szándékozom írni, a mi nincs. És a kik azt következtetik, nagyon helyesen gondolkoznak, mert — bármennyire hímezünk-hámozzunk is — magyar stílus a magyar nyomdászatban nincs.